

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.77(477)(043.5)

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/112>

ОБ'ЄКТ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (СТ. 366² КК УКРАЇНИ)

OBJECT OF DECLARING UNRELIABLE INFORMATION (ART. 366-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)

Агєєнко А.В., *аспірантка кафедри кримінального права*
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню об'єкта декларування недостовірної інформації (ст. 366² КК України). В теорії кримінального права питання визначення об'єкта як елемента складу кримінального правопорушення є одним із найбільш дискусійних. Аналіз об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК України, здійснювався на базі концепції «об'єкт – суспільні відносини», яка є найпоширенішою. Класифікація об'єктів досліджуваного кримінального правопорушення була проведена «по вертикалі» (загальний, родовий, видовий і безпосередній) та «по горизонталі» (основний та додаткові об'єкти).

Загальним об'єктом кримінального правопорушення (на який посягають усі кримінальні правопорушення, в тому числі і передбачене ст. 366² КК) є суспільні відносини, що поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність. Родовим об'єктом декларування недостовірної інформації є суспільні відносини у сфері діяльності службових осіб або осіб, що надають публічні послуги, а також деяких інших спеціальних суб'єктів, які забезпечують належне виконання такими особами своїх функцій та дотримання ними передбачених законодавством, вимог, заборон і обмежень. Видовим об'єктом є суспільні відносини у сфері діяльності різних спеціальних суб'єктів. Основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що виникають з приводу подання декларації суб'єктом декларування.

Доведено, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366² КК України, має ще й кілька додаткових факультативних об'єктів – відносини у сфері запобігання корупції та авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

З'ясовано структуру безпосереднього об'єкта декларування недостовірної інформації (предмет, суб'єкти та соціальний зв'язок). Предметом охоронюваних ст. 366² КК суспільних відносин є сама декларація; суб'єктами з однієї сторони є суб'єкти декларування, а з іншої – держава особи уповноважених органів, в першу чергу НАЗК та НАБУ; соціальним зв'язком – сама діяльність суб'єктів суспільних відносин, спрямована на запобігання та виявлення корупції.

Досліджено механізм спричинення шкоди безпосередньому об'єкту декларування недостовірної інформації, що значно полегшує виконання завдання з розкриття соціальної сутності даного кримінального правопорушення.

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, суспільні відносини, безпосередній об'єкт, додатковий об'єкт, декларування недостовірної інформації, декларація.

The article is devoted to the study of the object of declaring false information (Article 366-2 of the Criminal Code of Ukraine). In the theory of criminal law, the question of defining an object as an element of a criminal offense is one of the most controversial. Analysis of the object of the criminal offense provided for in Art. 366-2 of the Criminal Code of Ukraine, was carried out on the basis of the concept "object – public relations", which is the most common. Classification of objects of the investigated criminal offense was carried out "vertically" (general, generic, specific and direct) and "horizontally" (main and additional objects).

The general object of a criminal offense (which is encroached upon by all criminal offenses, including that provided for in Article 366-2 of the Criminal Code) is social relations, which are protected by the law on criminal liability. The generic object of declaring false information is public relations in the sphere of activity of officials or persons providing public services, as well as some other special entities that ensure the proper performance by such persons of their functions and their compliance with the requirements, prohibitions and restrictions. A specific object is social relations in the field of activity of various special subjects. The main immediate object is the public relations arising from the submission of the declaration by the subject of the declaration.

It has been proven that the criminal offense provided for in Art. 366-2 of the Criminal Code of Ukraine, has several additional optional objects – relations in the field of corruption prevention and the authority of state authorities and local self-government bodies.

The structure of the direct object of the declaration of unreliable information (subject, subjects and social connection) has been clarified. Subject protected by Art. 366-2 of the Civil Code of Public Relations is the declaration itself; the subjects on the one hand are the subjects of the declaration, and on the other – the state in the person of the authorized bodies, first of all NACP and NACB; social connection – the very activity of subjects of social relations, aimed at preventing and detecting corruption.

The mechanism of causing damage to the immediate object of declaring false information has been studied, which greatly facilitates the task of revealing the social essence of this criminal offense.

Key words: object of criminal offense, public relations, immediate object, additional object, declaration of false information, declaration.

Постановка проблеми. Установлення та ретельний аналіз об'єкта дає можливість дати відповіді на запитання щодо сутності охоронюваного блага, кола осіб, які безпосередньо зацікавлені у його охороні, та предметного змісту соціального зв'язку між зацікавленими особами. У деяких випадках характеристика об'єкта кримінального правопорушення також допомагає уточнити межі дії кримінально-правової норми, відмежувати кримінально протиправне діяння від правомірного, правильно кваліфікувати вчинене діяння та його наслідки. Саме об'єкт

кримінального правопорушення є одним з найбільш важливих показників характеру суспільної небезпеки, її якісною характеристикою. Проте в теорії кримінального права питання визначення об'єкта як елемента складу кримінального правопорушення є одним із найбільш дискусійних. Існують різні підходи щодо його визначення. Немає одностайності і в поглядах щодо визначення об'єкта декларування недостовірної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників проблематики декларування недостовір-

ної інформації слід виділити роботи В. В. Андрієшин, О. О. Дудорова, З. А. Загинеї, І. І. Митрофанова, М. І. Мельник, В. Я. Настюка, О. В. Ободовського, О. Ф. Пасєки, С. М. Тернецького, А. В. Титко, М. І. Хавронюка, К. О. Черевко, В. С. Щирської та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні об'єкта декларування недостовірної інформації.

Виклад основного матеріалу. Домінуючою у науці кримінального права є позиція, згідно з якою об'єктом кримінального правопорушення визнаються суспільні відносини. Ми також вважаємо, що досягти поставленої перед даним дослідженням мети можливо тільки при розгляді об'єкта на базі концепції «об'єкт – суспільні відносини», яка є універсальною, найбільш виваженою та обгрунтованою. Важливим є і те, що ця концепція покладена в основу побудови Особливої частини КК, тому єдиним можливим варіантом точного встановлення системних зв'язків ст. 366² КК з іншими статтями даного кодексу є її дослідження з позиції суспільних відносин як загального об'єкта кримінального правопорушення. До того ж, застосування даної теоретичної концепції дозволить більш правильно відобразити соціальну сутність кримінально протиправного діяння, його суспільну небезпечність і механізм заподіяння шкоди об'єкту. Тому у даному дослідженні ми виходили з того, що загальним об'єктом кримінального правопорушення (на який посягають усі кримінальні правопорушення, в тому числі і передбачене ст. 366² КК) є суспільні відносини, що поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність. Проте такі суспільні відносини досить різноманітні. Тому необхідно встановити всі види об'єктів.

Об'єкт кримінального правопорушення може бути класифікований за різними підставами, але найбільш поширеною у теорії кримінального права є класифікація «по вертикалі» (загальний, родовий і безпосередній) [6, с. 123, 126].

Загальним є вся сукупність охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин (загальний об'єкт); особливим – окремі однорідні за своїми властивостями групи суспільних відносин, охоронювані певною сукупністю кримінально-правових норм (родовий об'єкт); окремим – конкретні суспільні відносини, охоронювані конкретними кримінально-правовими нормами від конкретних кримінально-правових посягань (безпосередній об'єкт) [6, с. 113].

Окремі вчені виокремлюють ще й підгруповий (видовий) об'єкт кримінального правопорушення, що займає проміжне місце між родовим та загальним об'єктом і є частиною, підсистемою родового об'єкта, перебуваючи з ним у відносинах «рід–вид» [16, с. 66].

Щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК України, доцільним вважаємо виділення родового, видового та безпосереднього об'єктів.

Під родовим об'єктом розуміється об'єкт, який охоплює певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною і економічною сутністю суспільних відносин, що повинні охоронятися внаслідок цього єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм [6, с. 115]. У доктрині кримінального права прийнято вважати, що зміст родового об'єкта визначається назвою відповідного розділу Особливої частини КК та виявляється шляхом аналізу норм, включених у той чи інший розділ Особливої частини КК [7, с. 82; 16, с. 38].

Проте окремі науковці дещо по-різному тлумачать родовий об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг». Так, на думку К. П. Задої, таким об'єктом є суспільні відносини соціального управління, в яких суб'єкти управління реалізують керуючий

вплив, що надається їм у результаті особливих процедур, передбачених правовими актами, відбувається у межах та у спосіб, що передбачені правовими актами, і забезпечується можливістю застосування правових наслідків за ухилення від дії такого впливу [5, с. 7]. Т. І. Слущька родовий об'єкт досліджуваних кримінальних правопорушень визначила як суспільні відносини, які виникають у зв'язку зі здійсненням службовою особою діяльності відповідно до нормативно-правових актів, що становить правильну роботу державного апарату й апарату органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності [15, с. 7].

Цікавою видається точка зору В. Г. Хашева, який вважає, що кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності посягають на два родові об'єкти: перший – суспільні відносини, що визначають і регулюють зміст правильної роботи апарату органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх підприємств, установ чи організацій щодо реалізації завдань, які стоять перед цими органами; другий – суспільні відносини, що визначають і регулюють зміст правильної роботи апарату підприємств, установ чи організацій недержавних форм власності щодо реалізації завдань, які стоять перед ними [17, с. 13]. Проте зміст родового об'єкта в першу чергу визначається назвою відповідного розділу Особливої частини КК, а тому і родовий об'єкт кожного такого розділу має бути один. Вважаємо, що можливість виділення в межах одного розділу Особливої частини КК кількох груп споріднених суспільних відносин свідчить про наявність видових об'єктів.

Тому при вирішенні питання про родовий об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК України, слід виходити з того, що вирішальне значення має його розміщення в розділі XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг». Таким чином, *родовим об'єктом* даного кримінального правопорушення є *суспільні відносини у сфері діяльності службових осіб або осіб, що надають публічні послуги, а також деяких інших спеціальних суб'єктів, які забезпечують належне виконання такими особами своїх функцій та отримання ними передбачених законодавством, вимог, заборон і обмежень*.

Видовий об'єкт по суті є частиною родового та об'єднує у межах останнього близькі між собою суспільні відносини. Його виділення доцільне у випадку, коли в середині великої групи суспільних відносин (розділу) можна виокремити більш вузькі споріднені групи відносин. Якщо застосувати зазначене положення до побудови системи кримінальних правопорушень, відповідальність за які встановлена розділом XVII Особливої частини КК «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», то можна виділити як мінімум чотири видових об'єкти: 1) суспільні відносини у сфері діяльності службових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування та в інших юридичних особах публічного права; 2) суспільні відносини у сфері діяльності службових осіб в юридичних особах приватного права; 3) суспільні відносини у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; 4) суспільні відносини у сфері діяльності різних спеціальних суб'єктів.

З диспозиції ст. 366² КК видно, що суб'єктом даного кримінального правопорушення є суб'єкт декларування. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року суб'єктами декларування є особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а», «в»–«г» пункту 2, пункті 4 частини першої статті 3 цього Закону, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону [14]. Аналіз відповідних статей даного Закону дає підстави стверджувати, що суб'єктами декларування є не лише службові особи, а й інші спеці-

альні суб'єкти. Це дає підстави стверджувати, що *видовим об'єктом кримінального правопорушення є суспільні відносини у сфері діяльності різних спеціальних суб'єктів*.

Проте найбільше теоретичне та практичне значення на рівні аналізованого нами кримінального правопорушення має безпосередній об'єкт, який дозволяє в точній відповідності з законом кваліфікувати вчинене кримінальне правопорушення. Безпосереднім об'єктом традиційно вважають конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певної статті Особливої частини КК, і яким кримінальним правопорушенням загрожує шкода. Із наведеного визначення слідує, що безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення (як і загальним, родовим та видовим) є лише суспільні відносини, а не інші цінності чи блага. Проте питання про те, які ж саме суспільні відносини слід визнавати об'єктом кожного кримінального правопорушення може бути вирішене не наукою кримінального права, і не правозастосовною практикою, а лише законодавцем шляхом прийняття того чи іншого закону чи внесення до нього змін. Завданням науки кримінального права та правозастосовної практики є встановлення суспільних відносин, які законодавець визначив у якості об'єкта кримінального правопорушення, та розкриття їх дійсного змісту [6, с. 125].

Для формулювання власного визначення поняття безпосереднього об'єкта декларування недостовірної інформації слід звернутися до існуючих в науці точок зору з даного питання. Так, В. Гордієнко вважає, що безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є встановлені Законом України «Про запобігання корупції» вимоги, заборони та обмеження з фінансового контролю, порушення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [4, с. 136]. На думку В. В. Андрієшин основним безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації є суспільні відносини у сфері здійснення фінансового контролю в частині встановленого порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [1, с. 129]. Д. М. Міськів безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 366², 366³ КК України, визначає як суспільні відносини у сфері забезпечення належної службової діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в частині декларування інформації, визначеної Законом України «Про запобігання корупції» [9, с. 70]. На переконання Д. Ф. Волоньч найбільш доречно розглядати безпосередній об'єкт декларування недостовірної інформації у широкому (суспільні відносини, що забезпечують проведення фінансового контролю за особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) та у вузькому (суспільні відносини, що забезпечують порядок декларування осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) розумінні [3, с. 139]. М. І. Хавронюк, коментуючи ст. 366¹ КК, зазначав, що основним безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є встановлений законом порядок декларування, що забезпечує добросовісність осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, інших суб'єктів декларування і зрештою – правильну (нормальну) діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування [11, с. 1148].

Викладене різноманіття визначень безпосереднього об'єкта декларування недостовірної інформації обумовлює необхідність продовження наукового пошуку тих конкретних суспільних відносин, які поставлені законодавцем під охорону ст. 366² КК і яким загрожує шкода або може бути заподіяна шкода цим кримінальним правопорушенням. Для більш точного встановлення такого об'єкта слід проаналізувати елементи структури суспільних відносин,

охоронюваних досліджуваною нормою, а також встановити механізм спричинення їм шкоди. Тим більше, що структурний аналіз таких відносин ще не здійснювався.

Методологічно правильно розглянути спочатку окремі структурні елементи суспільних відносин, виявити їх сутність у певному зв'язку, а потім і сутність самого відношення. Суспільні відносини завжди потрібно розглядати як певний результат соціальної діяльності. Щоб правильно з'ясувати сутність об'єкта і механізму кримінально-правового посягання на нього, важливо визначити структуру (склад) суспільних відносин і взаємодію, систему зв'язків між різними елементами його складових частин [16, с. 51]. Найбільш поширеною є думка, згідно якої складовими елементами суспільних відносин є: 1) предмет, з приводу якого існують відносини; 2) носії (суб'єкти) відносин; 3) соціальний зв'язок як зміст відносин. Структура суспільних відносин являє собою не просту суму її складових частин, а цілісну систему утворюючих її елементів, відповідним чином взаємопов'язаних і взаємодіючих [12, с. 228].

Домінуюча роль у встановленні кримінально-правової охорони суспільних відносин серед його структурних елементів належить предмету [2, с. 30]. *Предметом* суспільних відносин вважають те, з приводу чого чи у зв'язку з чим існують такі відносини [6, с. 122]. В окремих випадках предмет суспільних відносин може збігатися з предметом кримінального правопорушення. Такий збіг можливий тоді, коли ті чи інші предмети, які входять до структури об'єкта кримінального правопорушення, законодавець наділяє функціями предмета кримінальних правопорушень, тобто надає йому також інше правове значення [16, с. 98; 10, с. 62]. Зазначимо, що на предмет суспільних відносин, що охороняються ст. 366² КК України, вказує її назва. Аналізована нами ст. 366² КК має назву «Декларування недостовірної інформації», тому охоронювані законом відносини в даному випадку виникають з приводу подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи. Тому предмет охоронюваних ст. 366² КК суспільних відносин і предмет цього кримінального правопорушення, на наш погляд, є ідентичним. Таким предметом є сама декларація.

Після з'ясування предмета необхідно встановити *суб'єктний склад* (учасників) досліджуваних суспільних відносин. Такими суб'єктами можуть бути як сама держава, так і її певні органи, об'єднання громадян, юридичні та фізичні особи [6, с. 121]. Слід вказати, що законодавець з метою закріплення в правовій нормі суб'єктного складу охоронюваних відносин або перераховує безпосередньо у самому кримінальному законі учасників цих відносин, або описує властивості, які-небудь ознаки учасників охоронюваних законом суспільних відносин, або закріплює їх ознаки при фіксації елементів складу кримінального правопорушення [16, с. 63]. Аналізуючи склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК України, зазначимо, що учасниками суб'єктних відносин є особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а», «в»-«г» пункту 2, пункті 4 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» та інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону [14]. З іншої сторони суб'єктом досліджуваних суспільних відносин виступає держава в особі уповноважених органів. Так, до повноважень НАЗК, серед інших, належить здійснення контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, проведення моніторингу способу життя суб'єктів декларування (п. 7¹ ч. 1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року) [14]. Відповідно до ч. 5 ст. 216 КПК досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366² КПК України здійснюється детективами НАБУ [8]. Таким чином, суб'єктами аналізованих

суспільних відносин є з однієї сторони суб'єкти декларування, а з іншої – держава в особі уповноважених органів, в першу чергу НАЗК та НАБУ.

Наступним елементом суспільних відносин, що аналізуються, є *соціальний зв'язок*, який справедливо вважається одночасно і змістом даних відносин. Як влучно відмітив В. Я. Тацій, соціальний зв'язок є ніби дзеркалом внутрішньої структури суспільних відносин, в якій відображається його сутність і основні властивості [16, с. 66]. Як правило, під соціальним зв'язком розуміють взаємодію, свого роду взаємозв'язок суб'єктів. Найчастіше зовні соціальний зв'язок проявляється у різних формах людської діяльності. Щоб з'ясувати сутність соціального зв'язку слід установити зміст діяльності суб'єктів суспільних відносин, тобто їх поведінки [6, с. 122–123]. Так, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [14] та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування від 23 липня 2021 року [13] суб'єкти декларування зобов'язані подавати декларації у про свій реальний майновий стан у встановлені законодавством строки. Як уже зазначалося, перевірку таких декларацій здійснює НАЗК, а якщо зазначені у декларації відомості будуть відрізнятися від достовірних на суму від 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, то розслідуванням таких справ будуть займатися детективи НАБУ. Таким чином, у досліджуваному випадку соціальним зв'язком є сама діяльність суб'єктів суспільних відносин, спрямована на запобігання та виявлення корупції. Здійснюється така діяльність на підставі нормативних актів, що її регулюють.

Виходячи з вищевикладеного можна дійти висновку, що *основним безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації є суспільні відносини, що виникають з приводу подання декларації суб'єктом декларування*.

Проте у теорії кримінального права на рівні безпосереднього об'єкта виділяють основний та додатковий. Такий поділ називають ще класифікацією об'єктів «за горизонталлю». Необхідність такого виділення виникає в тому випадку, коли одним кримінальним правопорушен-

ням заподіюється шкода декільком суспільним відносинам [6, с. 126].

У примітці до ст. 45 КК України ст. 366² КК віднесена до кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року *правопорушення, пов'язане з корупцією* – це діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [14]. Тому хоча декларування недостовірної інформації безпосередньо і не містить ознак корупції, проте вважаємо, що у багатьох випадках воно вчиняється з метою приховати раніше вчинені корупційні кримінальні правопорушення (одержання неправомірної вигоди, незаконне збагачення тощо). Зважаючи на це ми дійшли висновку, що *відносини у сфері запобігання корупції є додатковим факультативним об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² КК*.

Додатковим факультативним об'єктом даного кримінального правопорушення можуть бути також авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Висновки. На підставі проведеного дослідження ми дійшли висновку, що родовим об'єктом декларування недостовірної інформації є суспільні відносини у сфері діяльності службових осіб або осіб, що надають публічні послуги, а також деяких інших спеціальних суб'єктів, які забезпечують належне виконання такими особами своїх функцій та дотримання ними передбачених законодавством, вимог, заборон і обмежень; видовим об'єктом – суспільні відносини у сфері діяльності різних спеціальних суб'єктів; основним безпосереднім – суспільні відносини, що виникають з приводу подання декларації суб'єктом декларування; додатковими факультативними – відносини у сфері запобігання корупції та авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієшин В.В. Кримінально-правова кваліфікація декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 2(11). С. 127–137.
2. Борисов В. І., Пащенко О. О. Злочини проти безпеки виробництва : поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки : монографія. Харків : Видавн. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006. 244 с.
3. Волонець Д. Ф. Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 (081 Право). Київ, 2021. 229 с.
4. Гордієнко В. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого статтею 366-1 КК України «декларування недостовірної інформації». *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2019. Вип. 69. С. 136–143.
5. Задоя К. П. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.08. Київ, 2009. 16 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько та ін. Вид. 3-є, перероб. та допов. ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. Київ : Юрид. думка, 2004. 352 с.
8. Кримінальний процесуальний кодекс : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
9. Міський Д. М. Відповідальність за декларування недостовірної інформації у кримінальному праві України : дис. на здобуття ступеня доктора філософії : 081 Право. Львів, 2021. 291 с.
10. Музика А. А., Лащук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання : монографія. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2011. 192 с.
11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
12. Панов М. І. Системний підхід у кримінальному праві та проблеми удосконалення кримінального законодавства. *Право України*. 2012. № 6. С. 227–241.
13. Порядок заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затв. наказом НАЗК від 23.07.2021 № 449/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-21#Text>.
14. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
15. Слущька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.
16. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч. посіб. Харків : УкрЮА, 1994. 76 с.
17. Хашев В. Г. Кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровськ, 2007. 20 с.